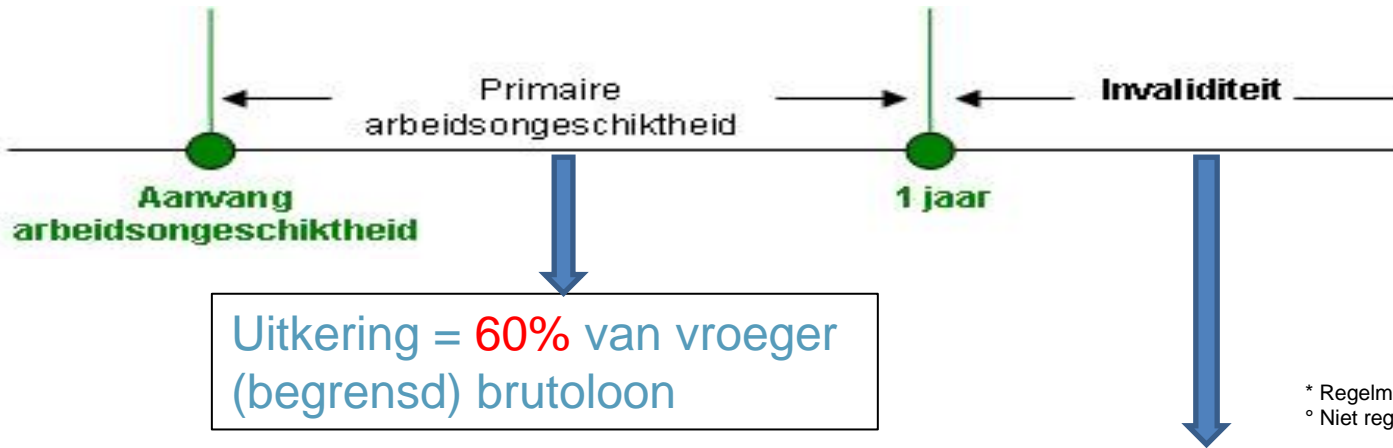

Financiële en sociale situatie van invaliden

1. Doelstelling
2. Methode
3. Resultaten
  - 3.1. Wie zijn de invaliden?
  - 3.2. Welke uitgaven hebben ze?
  - 3.3. Slagen ze erin om rond te komen met hun inkomen?
  - 3.4. Wat zeggen ze over een terugkeer naar het werk?
4. Conclusies
5. Aanbevelingen

1. Doelstellingen

1. Doelstellingen

Aanzienlijke daling van het (gezins)inkomen!

Loontrekkenden	% van begrensd brutoloon	Min € maandelijks ° bruto *		Max. maandelijks bruto in €
Gezinshoofd	65 %	1.155	1.400	2.297
Alleenstaande	55 %	867	1.169	1.944
Samenwonende	40 %	867	1.002	1.414
Zelfstandigen	Gezinshoofd	Alleenstaande		Samenwonende
Bruto maandelijks forfait €	1.460	1.169		896

1. Doelstellingen

- **Onderzoeksvragen**

- Wat zijn de belangrijkste uitgaven van het gezin van de invaliden?
- Is het gezinsinkomen voldoende om rond te komen of moet er bespaard worden op noodzakelijke uitgaven (en op welke)?
- Zijn er subgroepen binnen de groep van invaliden die het moeilijker hebben dan anderen?
- Is werkhervatting mogelijk?

2. Methode

2. Methode

Doelgroep onderzoek = alle personen die een invaliditeitsuitkering krijgen van CM

- Karakteristieken van deze doelgroep zijn gekend
- Representatieve steekproef van 6.575 personen
  - volgens geslacht, leeftijd, regio, duurtijd invaliditeit en categorie invalide (gezinshoofd, alleenstaande, samenwonende)
- Quota opgelegd: hoeveel enquêtes moeten binnen elke groep uitgevoerd worden

2. Methode

Methode = face-to-face enquêtes bij de respondenten thuis

- Enquêtes uitgevoerd door 150 personen:
  - vrijwilligers van Samana (Ziekenzorg CM), Altéo, Enéo, CM
  - maatschappelijk werkers
- Onderzoeksperiode:
  - midden december 2015 – eind mei 2016
- Resultaat: 498 enquêtes
- De steekproef is representatief voor de doelgroep van CM invaliden

2. Methode

Koppeling gegevens vragenlijst aan CM databestand (indien expliciete toestemming)

- CM databestand:
  - gezondheidsuitgaven binnen VP (verplichte ziekteverzekering).
- Vragenlijst:
  - gegevens over uitgaven buiten gezondheidszorg,
  - gezondheidsuitgaven buiten VP,
  - gezinsinkomsten,
  - financiële moeilijkheden,
  - werkhervatting.

3. Resultaten

3.1. Wie zijn de invaliden?

3.2. Welke uitgaven hebben ze?

3.3. Slagen ze erin om rond te komen met hun inkomen?

3.4. Wat zeggen ze over een terugkeer naar het werk?

3.1. Wie zijn de invaliden?

Profiel van de respondenten:

- 56% vrouwen
- Leeftijd: mediaan = 54 jaar
- Duurtijd in invaliditeit: mediaan = 6 jaar
- Gezinssituatie:
  - Alleenstaanden: 39% (29% zonder kinderen – 10% met kinderen)
  - Koppels: 61% (37% zonder kinderen – 24% met kinderen)
- Opleiding:
  - 25% hoger opgeleid (na middelbaar)
  - 75 % maximum middelbaar onderwijs
- 1/3 heeft een psychische aandoening

Belgische bevolking
tussen 18 en 64 jaar:
Mediane leeftijd= 41 jaar

3.1. Wie zijn de invaliden?

Gemiddeld zorggebruik van de respondenten in het afgelopen jaar

	invaliden	niet invaliden (18-64 jaar)	
Huisarts	9,1 contacten *	3,4	(x 2,7)
Specialist	7,0	2,1	(x 3,3)
Kinesist	13,2	2,5	(x 5,3)
Verpleegkundige zorg	21,6	1,6	(x 13,5)
Tandzorg	1,4	1,2	
Ziekenhuisopname	7,9 dagen	1,0	(x 7,7)
Geneesmiddelen	1.289 DDD **	289,4	(x 4,5)

1.289 = 3,5 dosissen per dag en per persoon

289 = 0,7 dosissen per dag en per persoon

3. Resultaten

3.1. Wie zijn de invaliden?

3.2. Welke uitgaven hebben ze?

3.3. Slagen ze erin om rond te komen met hun inkomen?

3.4. Wat zeggen ze over een terugkeer naar het werk?

3.2. Welke uitgaven hebben ze?

Uitgavenpost	Gemiddelde kost (n=498)	Aandeel in de totale uitgaven
Woning	496 €	22%
Voeding	488 €	22%
Vervoer	256 €	11%
Gezondheid	243 €	11%
Energie/water	186 €	8%
Vrije tijd	144 €	6%
Verzekeringen	96 €	4%
Communicatie	90 €	4%
Huishoudelijke producten	84 €	4%
Kledij	76 €	3%
Roken	47 €	2%
Kinderen	35 €	2%
Belastingen	18 €	1%
Vorming	2 €	0%
ALLE KOSTEN	2.261 €	100%

Het gaat om de gezinsuitgaven.

3.2. Welke uitgaven hebben ze?

Top 4 Uitgaven	Invaliden	Belgische bevolking
1	Wonen (22%)	Wonen (28%)
2	Voeding (22%)	Vrije tijd (15%)
3	Vervoer (11%)	Voeding (14%)
4	Gezondheid (11%)	Vervoer (12%)

3.2. Welke uitgaven hebben ze?

Type gezondheidsuitgaven	Gemiddelde kost / maand	Aandeel in de gezondheidskost
Gezondheidskosten binnen de VP	64 €	26%
<i>Totale gezondheidskosten binnen de VP *</i>	82 €	
<i>- MAF, forfaits, ... °</i>	-18 €	
Gezondheidskosten buiten de VP	179 €	74%
TOTALE GEZONDHEIDSKOSTEN	243 €	100%

* Het gaat hier om de remgelden en de supplementen ten laste van de patiënt

° We trekken hier de terugbetalingen vanuit de MAF, de verschillende forfaits zoals het zorgforfait, het incontinentieforfait, de tussenkomsten in de vervoerskosten, ... van af.

Er wordt geen rekening gehouden met terugbetalingen vanuit de aanvullende CM verzekering of vanuit privéverzekeringen (vb: hospitalisatieverzekering)

3.2. Welke uitgaven hebben ze?

- TOP 3 uitgaven binnen VP:
  - Kosten voor een ziekenhuisopname (30%)
  - Terugbetaalbare geneesmiddelen (21%):
    - anti-inflammatoire en anti-reumatische middelen,
    - Maagzuurremmers (in geval van reflux, een maagzweer),
    - psychoanaleptica (waaronder antidepressiva),
    - pijnstillers.
  - Raadplegingen bij geneesheren (16%).

3.2. Welke uitgaven hebben ze?

TOP 5 uitgaven buiten VP:

- Hulp aan huis (poetshulp, gezinshulp)
- Vervoer omwille van medische redenen
- Paramedische hulpverleners
  - voetverzorging (podoloog of pedicure)
  - psycholoog of psychotherapeut
  - diëtist
- Parafarmacie
  - voedingssupplementen en vitaminen
  - verbanden / ontsmettingsmateriaal en incontinentiemateriaal
- Niet-terugbetaalbare geneesmiddelen
  - pijnstillers, kalmeermiddelen, slaapmiddelen
  - vitaminen

3. Resultaten

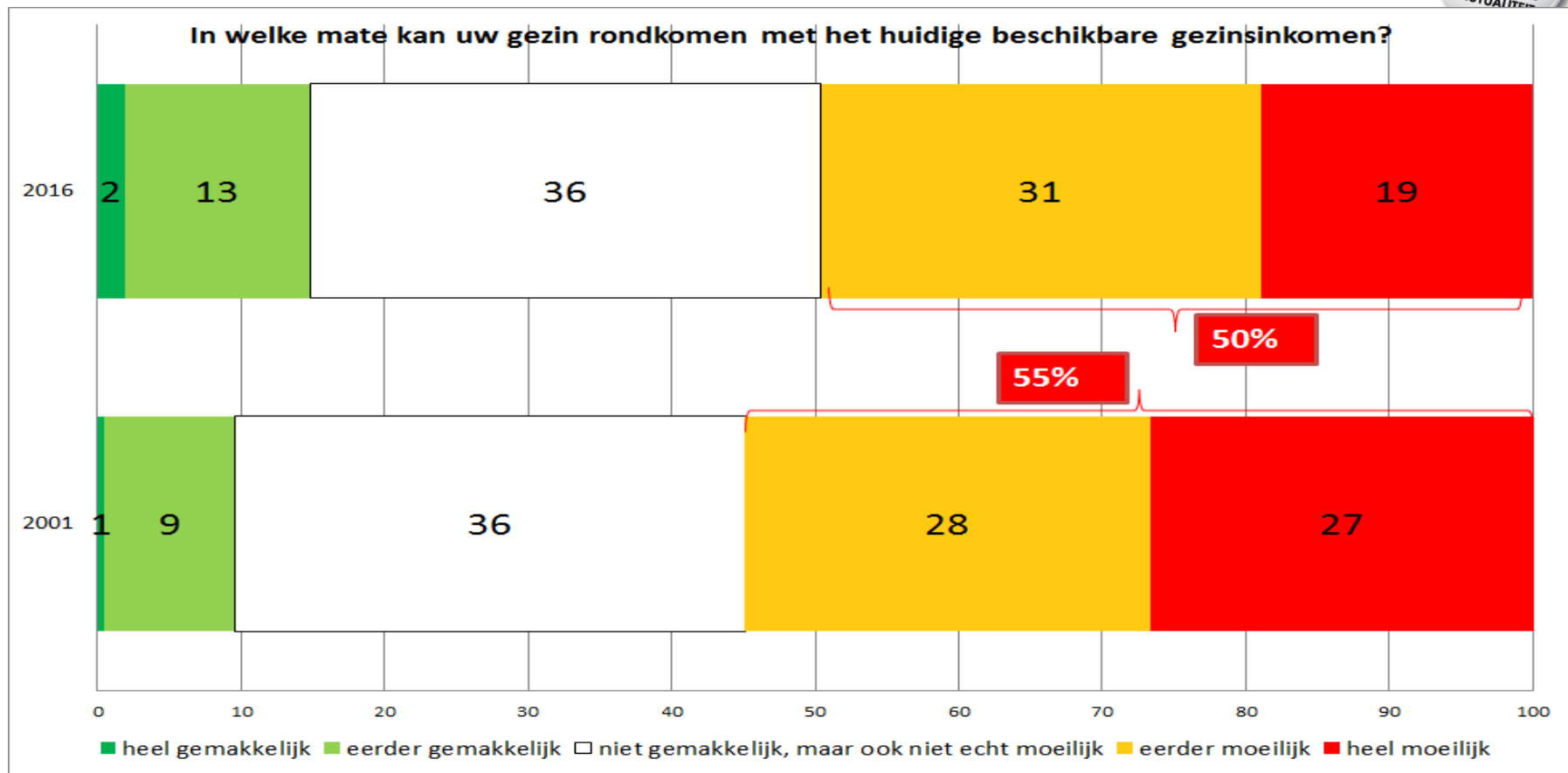
3.1. Wie zijn de invaliden?

3.2. Welke uitgaven hebben ze?

3.3. Slagen ze erin om rond te komen met hun inkomen?

3.4. Wat zeggen ze over een terugkeer naar het werk?

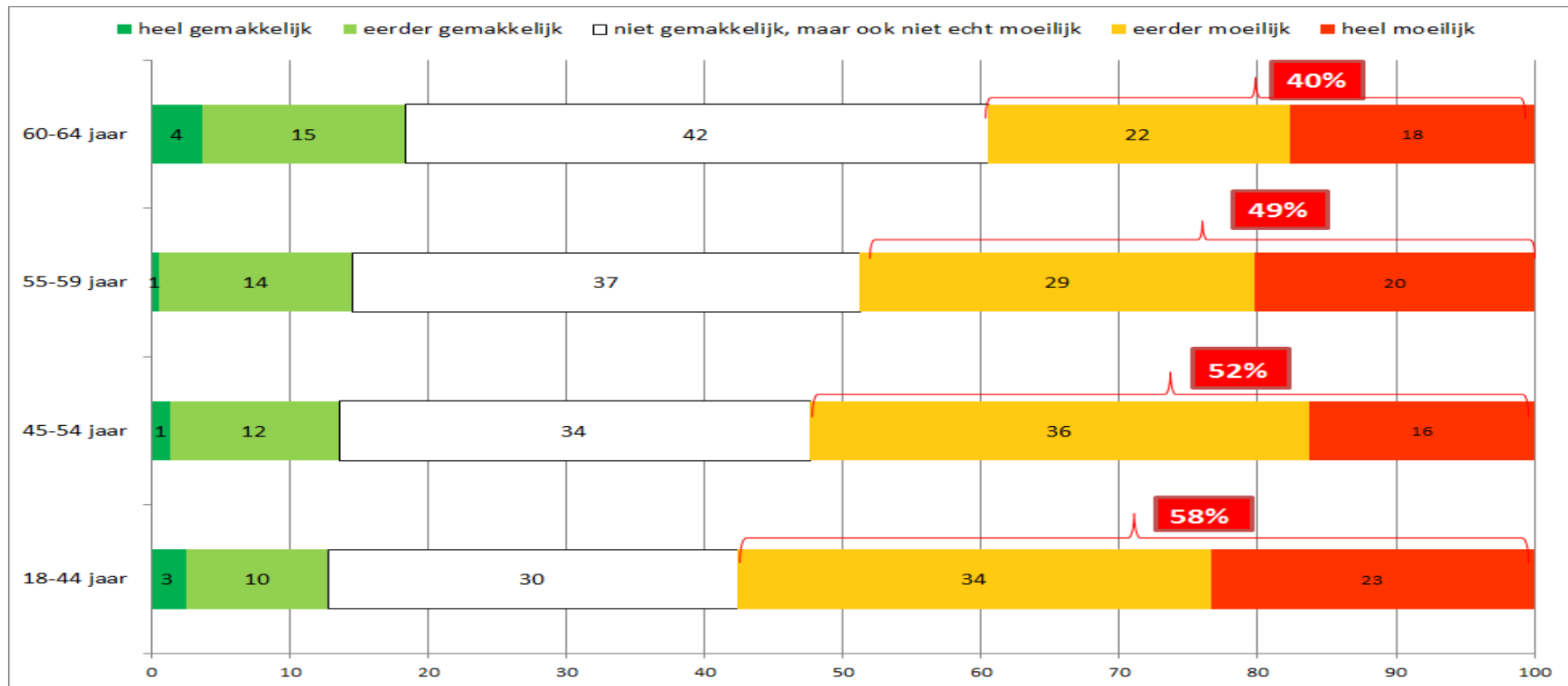
3.3. Slagen ze erin om rond te komen met hun inkomen?

3.3. Slagen ze erin om rond te komen met hun inkomen?

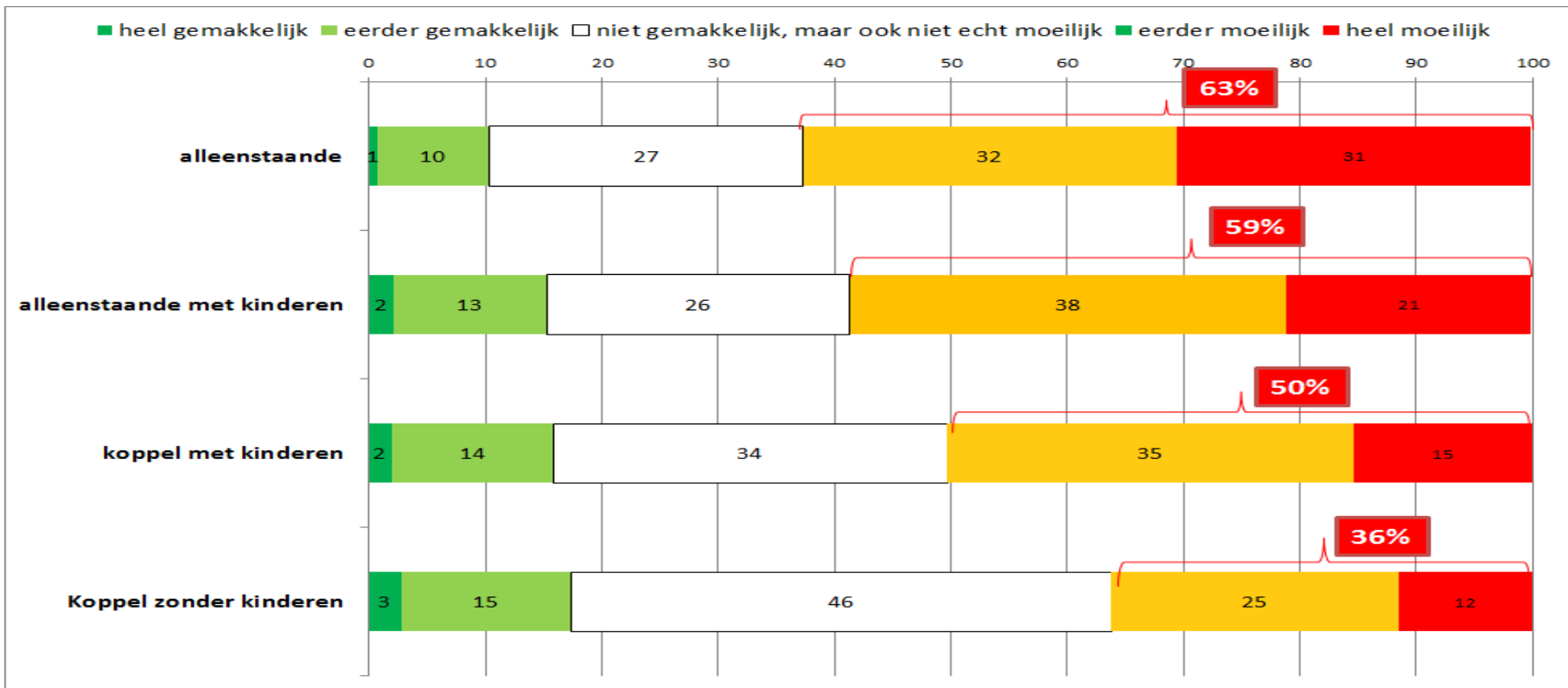
Hoe ouder, hoe minder moeilijkheden om rond te komen

3.3. Slagen ze erin om rond te komen met hun inkomen?

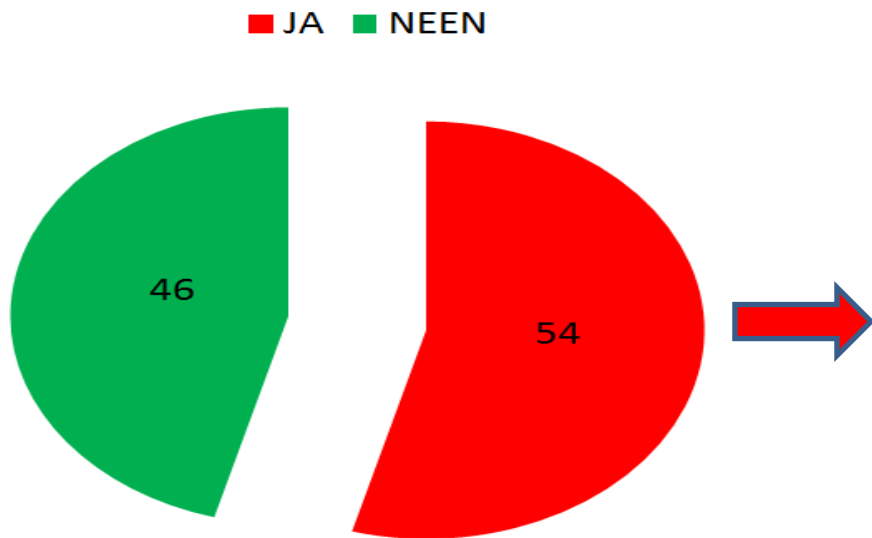
Alleenstaanden (met of zonder kinderen) hebben de meeste problemen om rond te komen

3.3. Slagen ze erin om rond te komen met hun inkomen?

Heeft uw gezin in het afgelopen jaar moeilijkheden ondervonden om **bepaalde kosten** te betalen?

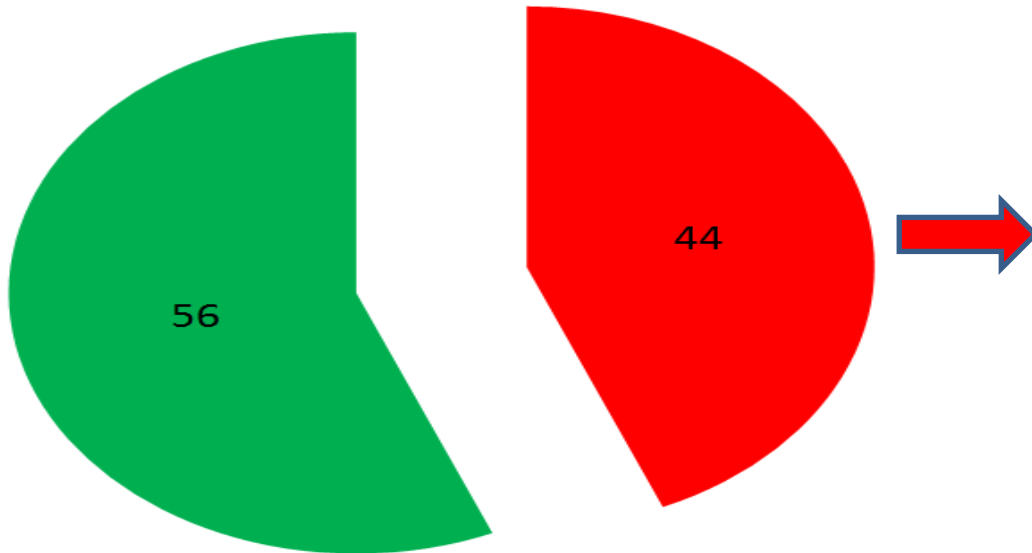
- **gezondheidskosten** (47%)
- vrije tijd of vakantie (37%)
- kledij en/of schoenen (34%)
- verwarming, water, gas, elektriciteit (31%)
- aankoop van elektrische apparaten (30%)
- belastingen en/of verzekeringen (30%)
- onderhoud en herstel van de woning (28%)

3.3. Slagen ze erin om rond te komen met hun inkomen?

Gebeurt het soms dat uw gezin **bepaalde gezondheidszorgen** moet uitstellen of niet laat uitvoeren ook al heeft iemand van uw gezin hier nood aan?

■ JA ■ NEEN

- tandzorg (66%),
- specialisten (46%)
- brillen (44%)
- geneesmiddelen (31%)

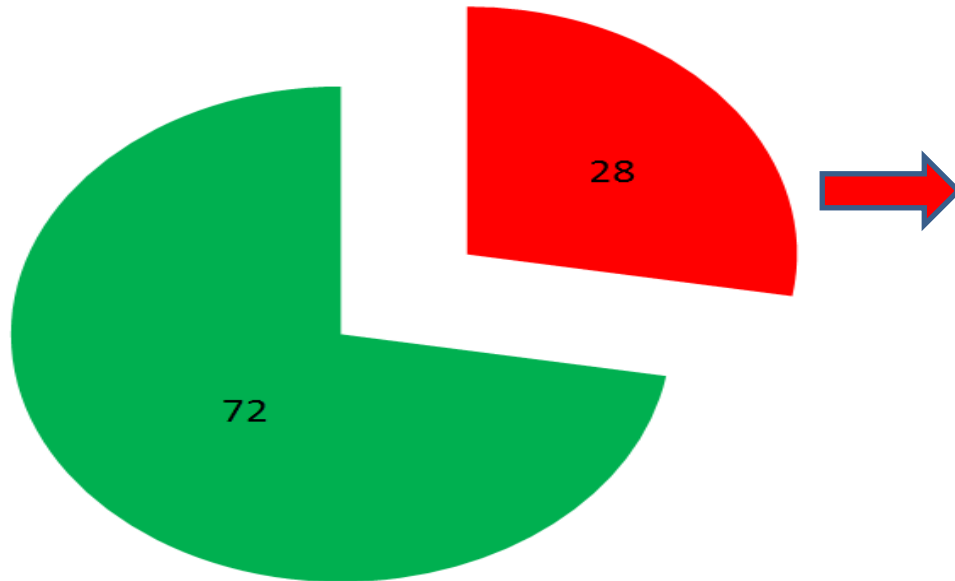

3.3. Slagen ze erin om rond te komen met hun inkomen?

Moeten familieleden, vrienden of bepaalde organisaties u regelmatig financieel of op een andere concrete wijze **helpen om de eindjes aan elkaar te knopen**?

■ JA ■ NEEN

- 38% bij alleenstaande (met of zonder kinderen)
- 44% bij invaliden tussen 18 en 44 jaar

3. Resultaten

3.1. Wie zijn de invaliden?

3.2. Welke uitgaven hebben ze?

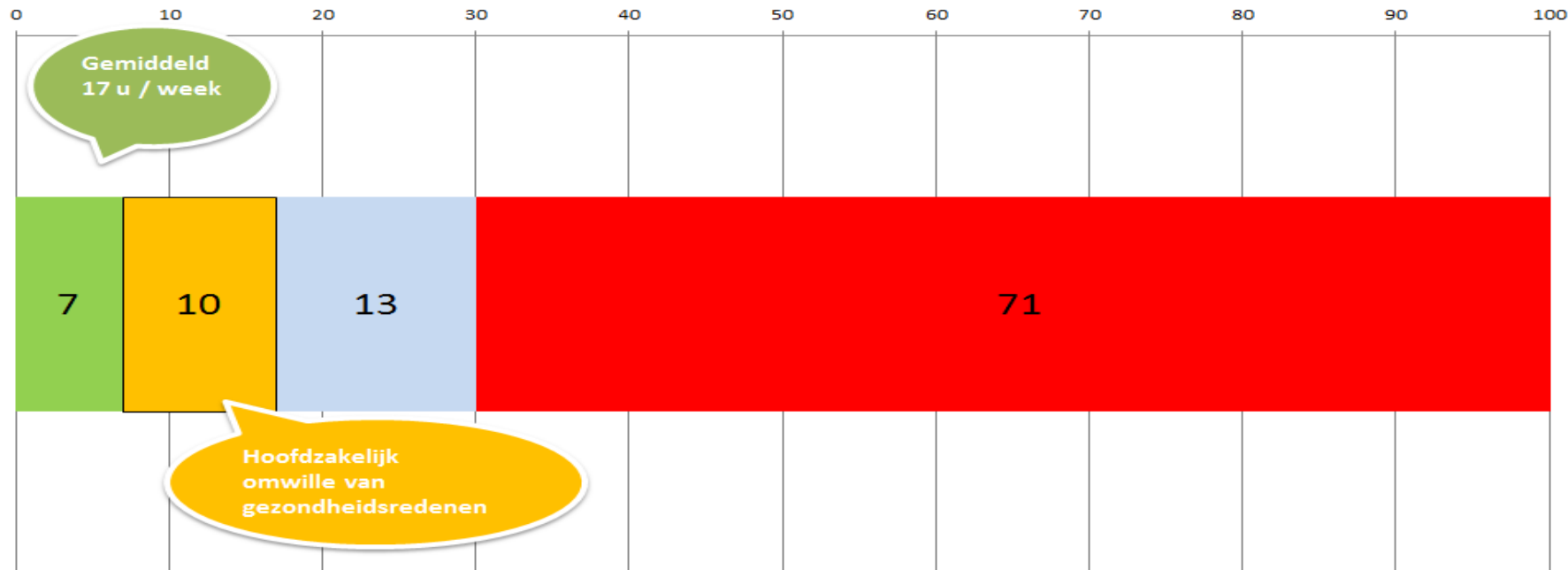
3.3. Slagen ze erin om rond te komen met hun inkomen?

3.4. Wat zeggen ze over een terugkeer naar het werk?

3.4. Wat zeggen ze over een terugkeer naar het werk?

- Men oefent momenteel een toegestane arbeid uit (1)
- Men heeft tijdens de ziekteperiode ooit een toegestane arbeid uitgevoerd, maar nu niet meer (2)
- niet (1) of (2), maar men voert nu vrijwilligerswerk uit
- Men heeft nooit gewerkt tijdens de ziekteperiode, momenteel geen vrijwilligerswerk

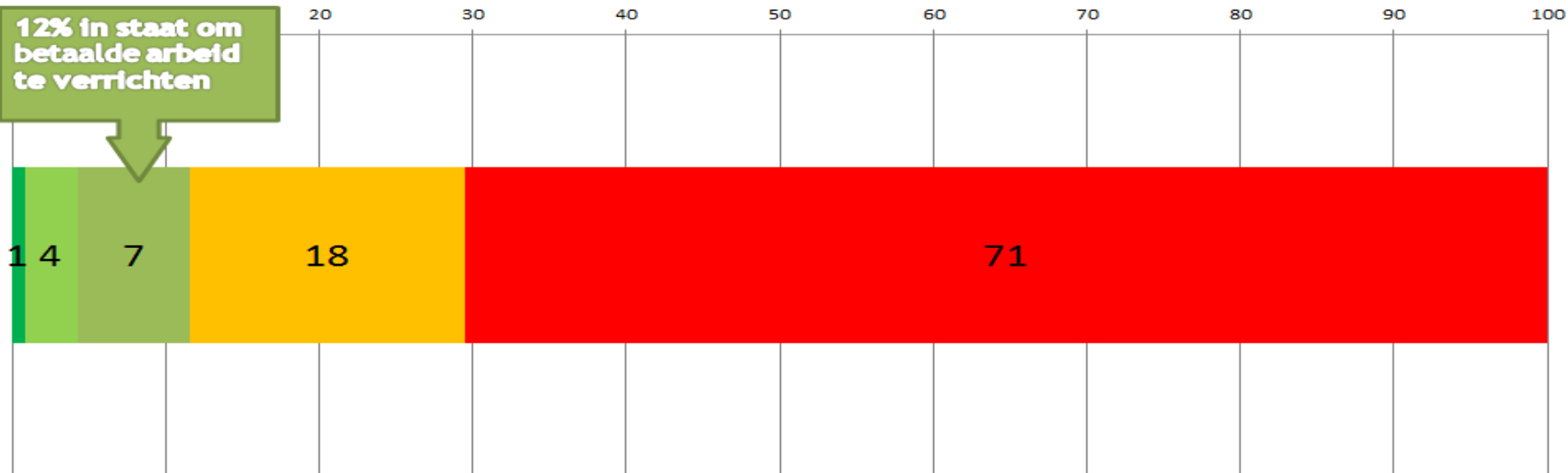
3.4. Wat zeggen ze over een terugkeer naar het werk?

In welke mate bent u, volgens uw eigen inschattingen, **op dit moment** in staat om arbeid te verrichten?

- in staat om voltijds betaalde job uit te voeren
- in staat om deeltijds betaalde job (>20u/w) uit te voeren
- in staat om enkele uren in de week een betaalde job uit te voeren (<20u/w)
- in staat om vrijwilligerswerk uit te voeren
- niet in staat professionele activiteit of vrijwilligerswerk uit te voeren

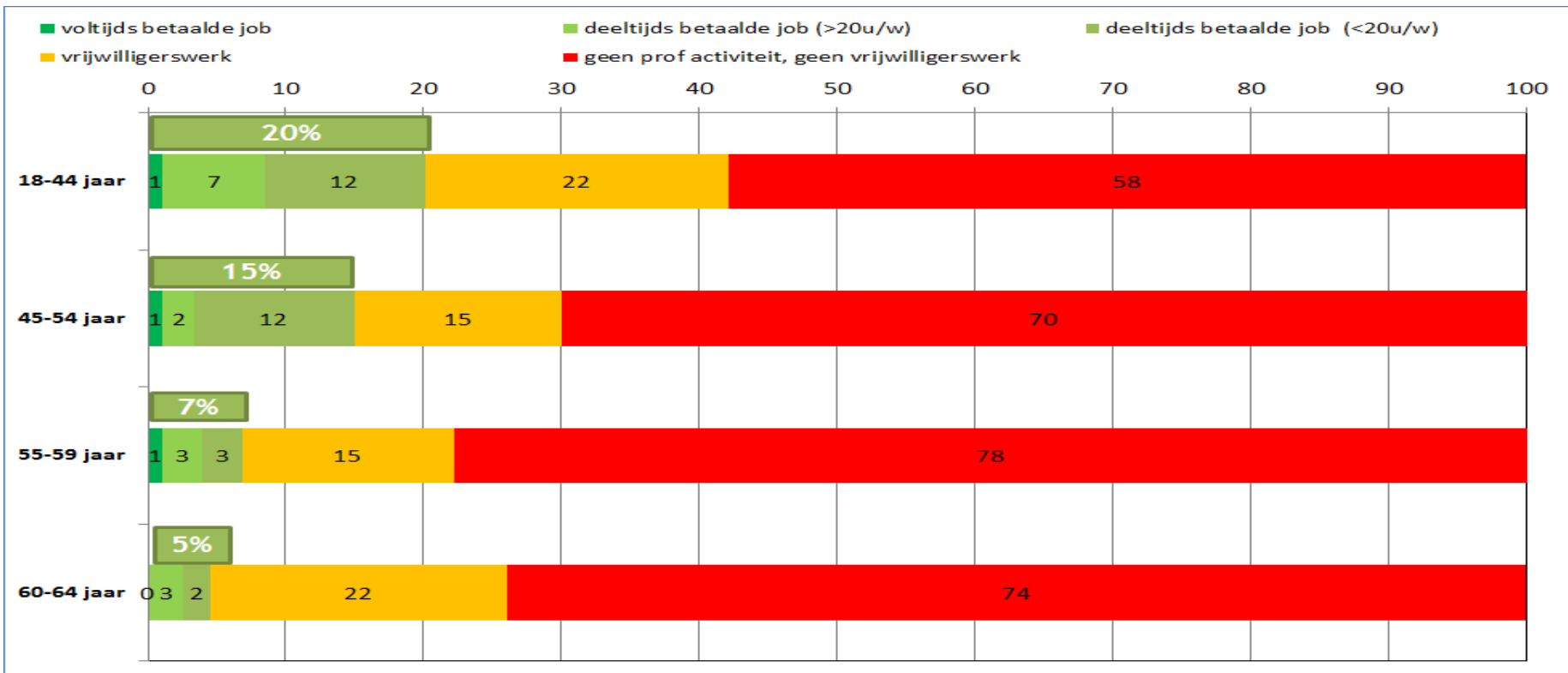
12% in staat om betaalde arbeid te verrichten

3.4. Wat zeggen ze over een terugkeer naar het werk?

Een stijgende leeftijd = een dalend aandeel personen die zichzelf in staat zien om op dit moment een betaalde job uit te voeren

3.4. Wat zeggen ze over een terugkeer naar het werk?

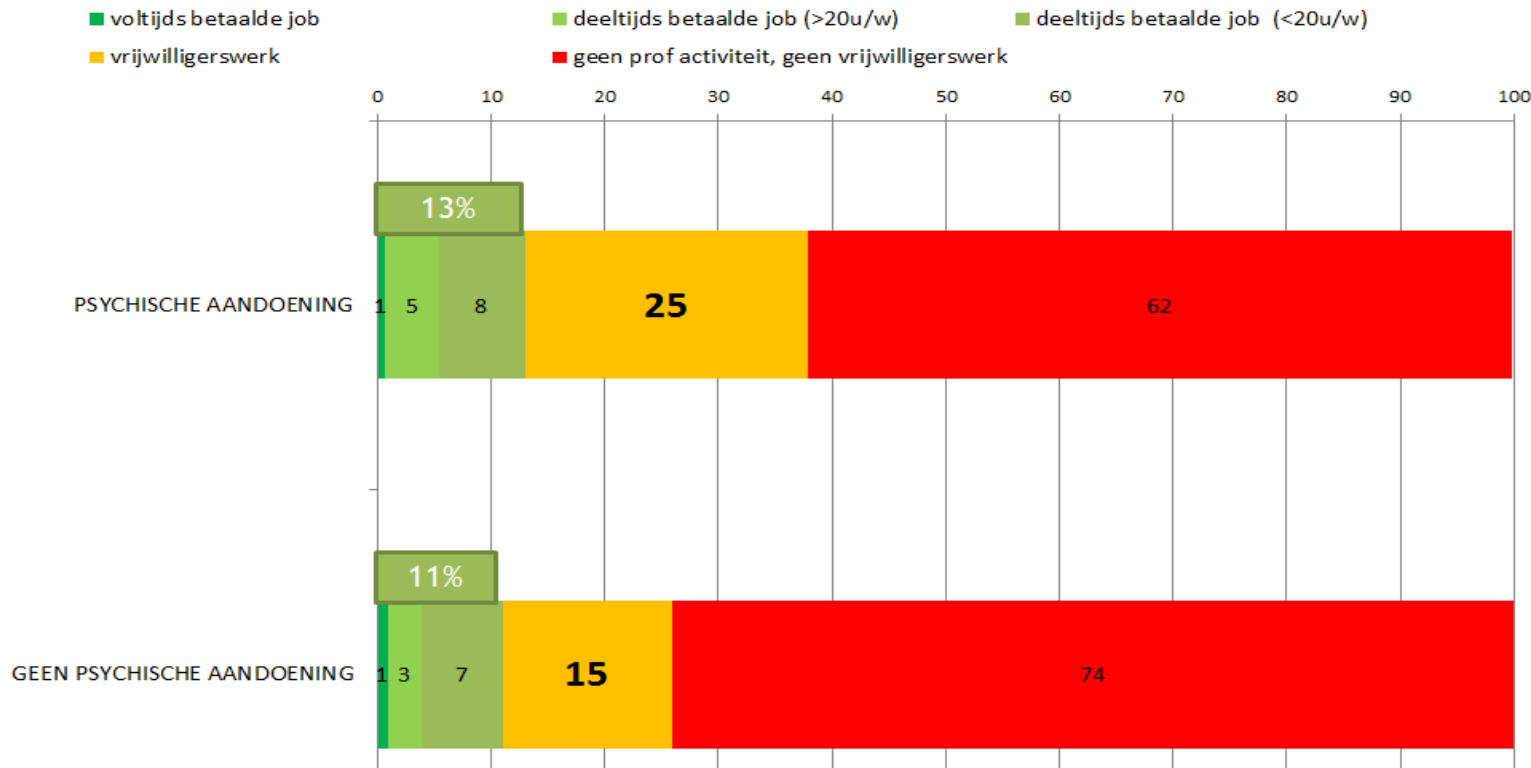
Hoe langer men invalide is = een dalend aandeel personen die zichzelf in staat zien om op dit moment een betaalde job uit te voeren

3.4. Wat zeggen ze over een terugkeer naar het werk?

Invaliden met een psychische aandoening zien zich vaker in staat om op dit moment vrijwilligerswerk te doen in vergelijking met invaliden zonder psychische aandoeningen.

3.4. Wat zeggen ze over een terugkeer naar het werk?

Hoe ziet u uw arbeidskansen in de toekomst?

- Ik heb veel kansen
- Ik heb een paar kansen
- Ik ben eerder somber over de arbeidskansen in de toekomst
- Ik ben niet meer in staat om het werk ooit te hervatten
- Ik weet het niet

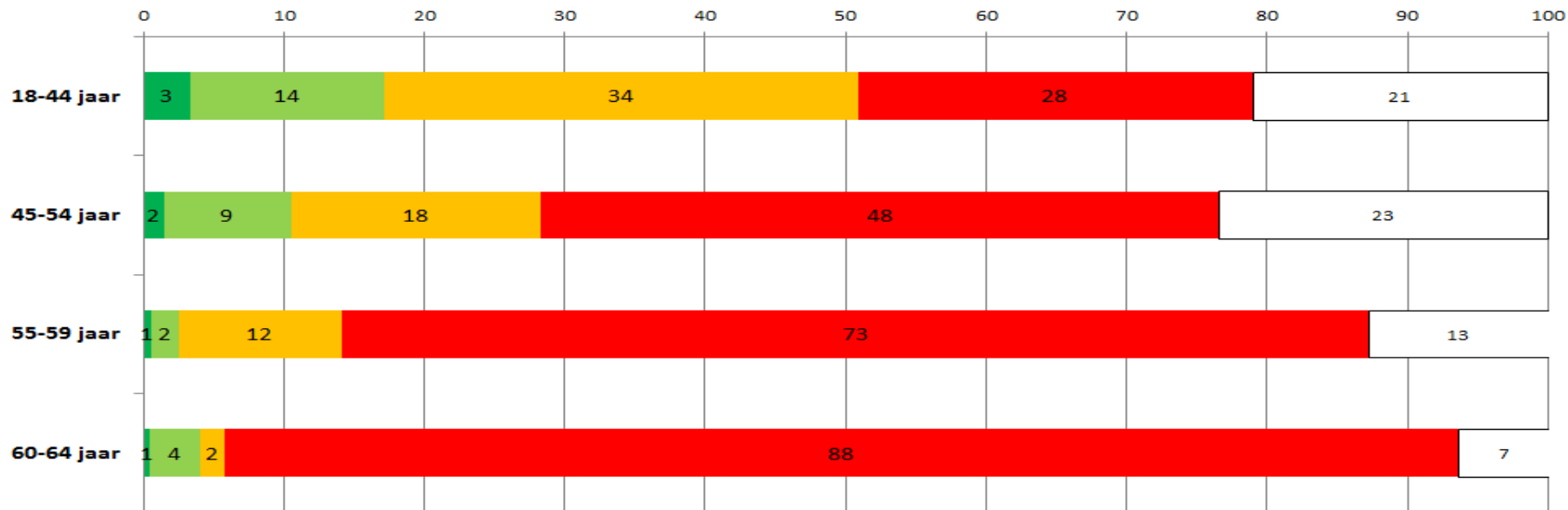

3.4. Wat zeggen ze over een terugkeer naar het werk?

Hoe ziet u uw arbeidskansen in de toekomst?

- Ik heb veel kansen
- Ik heb een paar kansen
- Ik ben eerder somber over de arbeidskansen in de toekomst
- Ik ben niet meer in staat om het werk ooit te hervatten
- Ik weet het niet

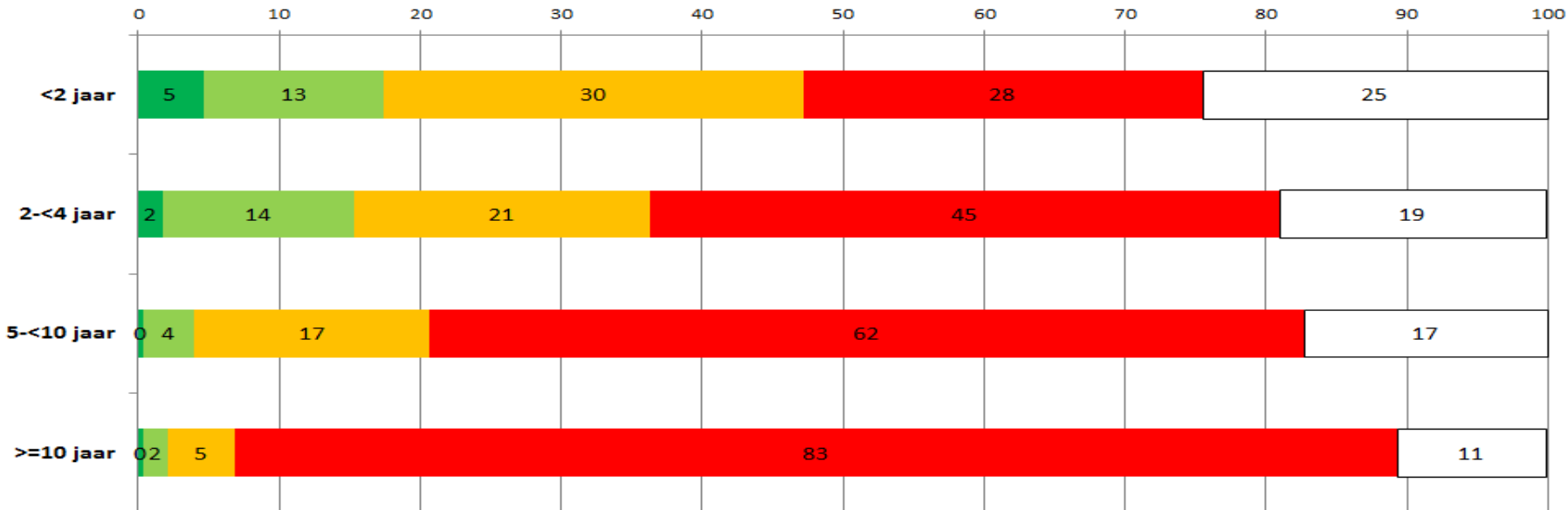

3.4. Wat zeggen ze over een terugkeer naar het werk?

Hoe ziet u uw arbeidskansen in de toekomst?

- Ik heb veel kansen
- Ik heb een paar kansen
- Ik ben eerder somber over de arbeidskansen in de toekomst
- Ik ben niet meer in staat om het werk ooit te hervatten
- Ik weet het niet

3.4. Wat zeggen ze over een terugkeer naar het werk?

Voorwaarden om terug aan het werk te gaan

(indien de gezondheid dit zou toelaten):

- Geen inkomensverlies “indien ik terug ziek zou worden” (95%*)
- Werksfeer, werkomstandigheden (80%)
- Behoud van de huidige voordelen (77%)
- Aanpassing van de werkplaats aan mijn ziekte of handicap (74%)
- Aard of inhoud van het werk (73%)

* = % dat aangeeft dat dit een heel belangrijke voorwaarde is

OPM: hoge non respons (30%)

Enkel resultaten van de antwoorders

4. Conclusies

4. Conclusies

- Rondkomen met een invaliditeitsuitkering is (nog steeds) geen sinecure.
  - Vooral voor alleenstaanden (met of zonder kinderen) en voor de jongste invaliden is dit bijzonder moeilijk.
- Gezondheidskosten nemen een grote hap uit het maandelijks gezinsbudget en veroorzaken moeilijkheden om zich goed te verzorgen. Uitstel van zorg is een realiteit!
- Heel moeilijk om eens te ontspannen (uitgavenpost vrije tijd 6% voor de invaliden uit de studie, tegenover 15% in de Belgische bevolking)

4. Conclusies

- 59% van de invaliden voelt zichzelf niet in staat het werk ooit te hervatten. Hoe ouder men is en /of hoe langer men invalide is, hoe sterker dit gevoel wordt.
- Slechts 8% ziet voor zichzelf nog arbeidskansen in de toekomst.
- 33% ziet zijn arbeidskansen somber in of heeft geen idee wat de toekomst zal brengen.

5. Aanbevelingen

5.1. Voldoende hoge uitkeringen

5.2. Geef de invaliden geen schuldgevoel

5.3. Investeer in de preventie van
arbeidsongeschiktheid

5.1. Voldoende hoge uitkeringen

Neen aan een verlaging van de uitkeringen!!

Verhoog de uitkeringen tot een bestaanszeker niveau

- Bestaanszeker niveau = financiële ondergrens waaronder het haast onmogelijk is om menswaardig te kunnen leven in onze samenleving
(bron: referentiebudget Centrum Sociaal Beleid)

5.1. Voldoende hoge uitkeringen

Voorbeeld: alleenstaande invalide zonder kinderen

- Invaliditeitsuitkering (8/2016) = 1.169 euro
(minimum bedrag, voor regelmatige werknemer)
- Bestaanszeker niveau = 1.231 euro
(referentiebudget 2015)

= **Tekort van 62 euro**

Opm: uitgangspunt referentiebudget: iedereen bevindt zich in een goede gezondheid

- Bijkomende gezondheidskost = 172 euro

= **Werkelijk tekort van 234 euro**

5. Aanbevelingen

5.1. Voldoende hoge uitkeringen

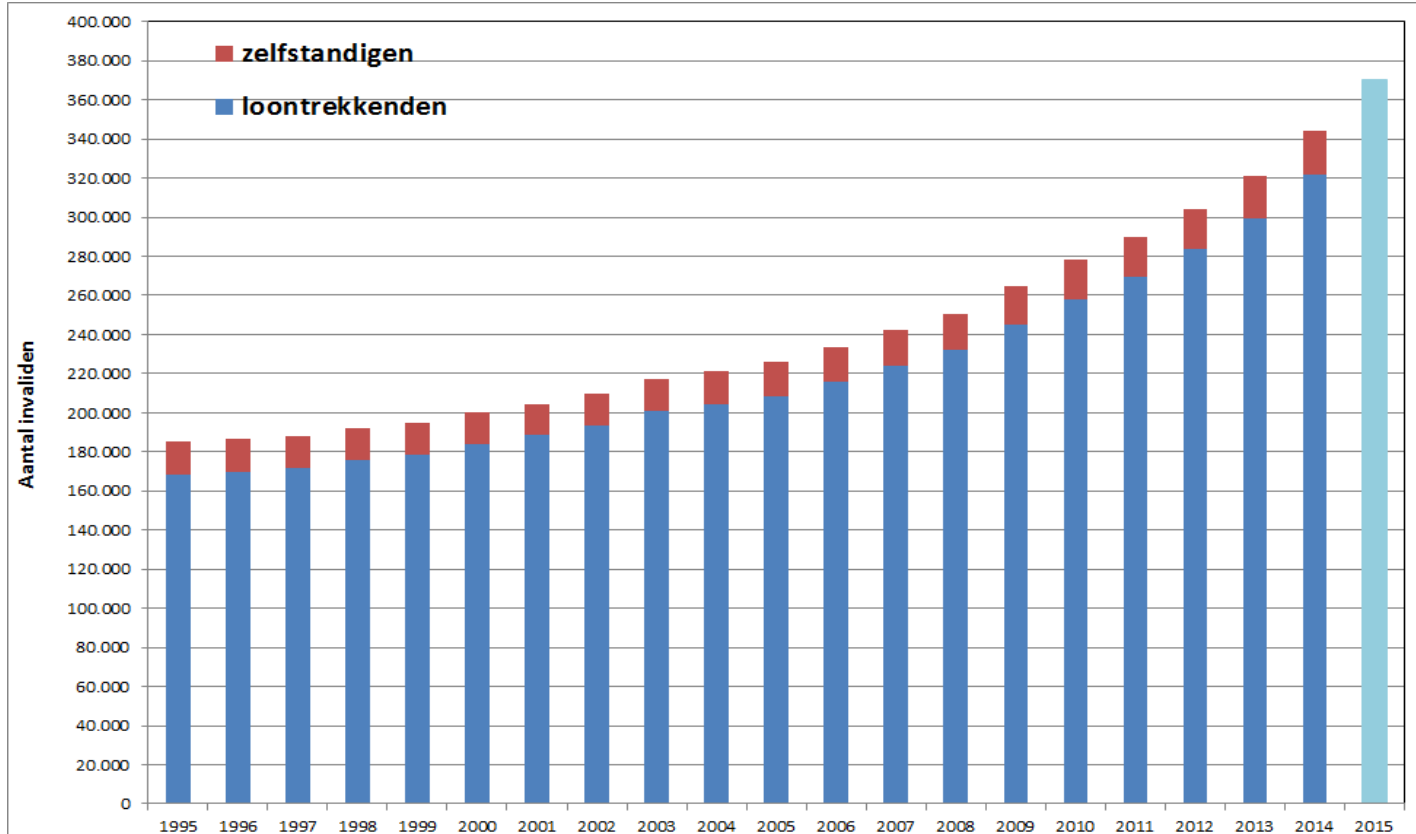
5.2. Geef de invaliden geen schuldgevoel

5.3. Investeer in de preventie van arbeidsongeschiktheid

5.2. Geef de invaliden geen schuldgevoel

Sterke stijging van het aantal invaliden

Gemiddelde
jaarlijkse groei

2000-2008 2,8%

2008-2013 5,1%

2013-2015 7,5%

Versnelde
groei in de
laatste jaren!!

Bron: RIZIV

5.2. Geef de invaliden geen schuldgevoel

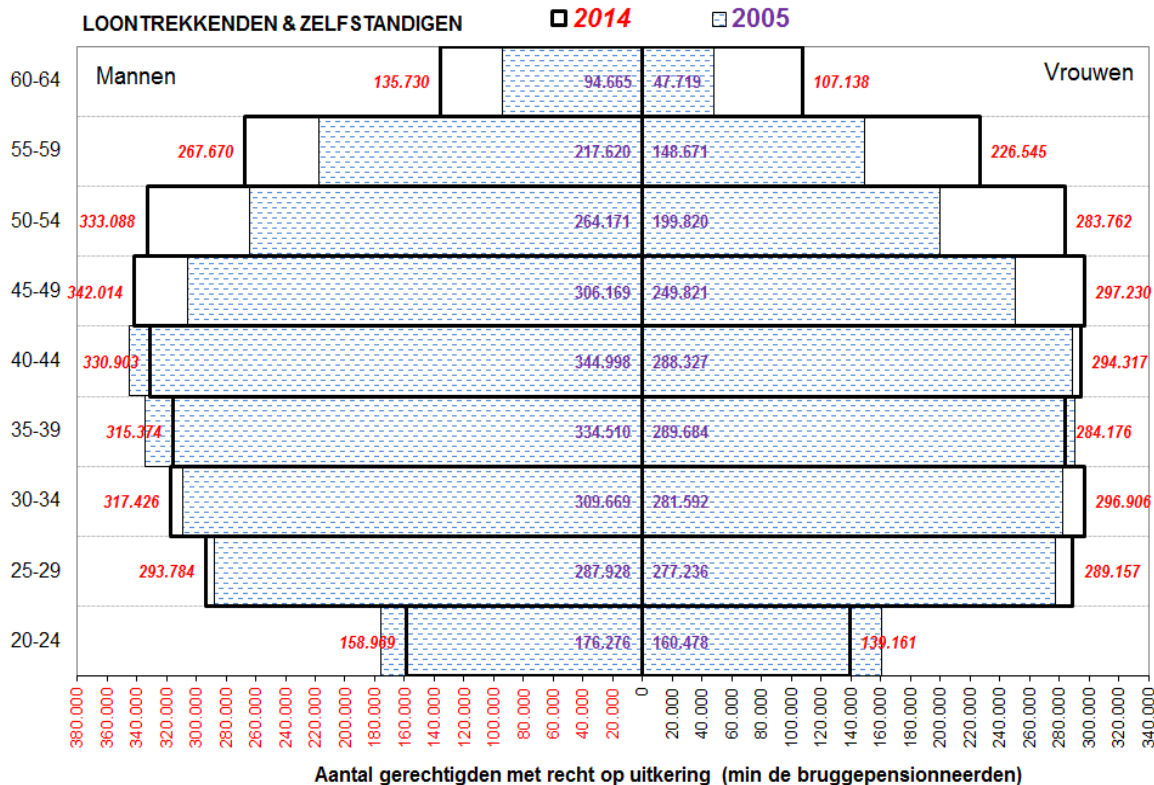
Sterke stijging van het aantal invaliden

Het RIZIV verklaart de snelle evolutie van het aantal invaliden door de volgende factoren:

1. De verhoging van de pensioenleeftijd voor vrouwen
2. Een toegenomen participatiegraad van vrouwen op de arbeidsmarkt
3. De vergrijzing ► De invaliditeitsgraad **stijgt** met de leeftijd
4. De toename van welbepaalde aandoeningen

5.2. Geef de invaliden geen schuldgevoel

► Verklaring: toegenomen participatiegraad & verhoging pensioenleeftijd

Van 2005 naar 2014 :

MANNEN

50-54: 264.171 → 333.088 (+26%)

55-59: 217.620 → 267.670 (+23%)

60-64: 94.665 → 135.730 (+43%)

VROUWEN

50-54: 199.820 → 283.762 (+42%)

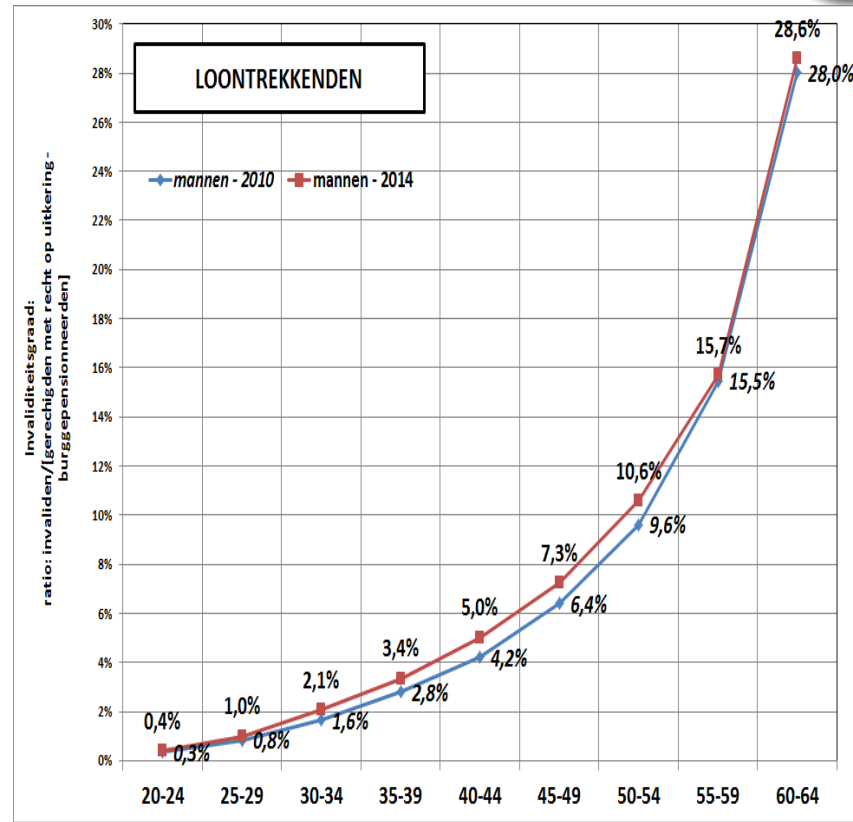
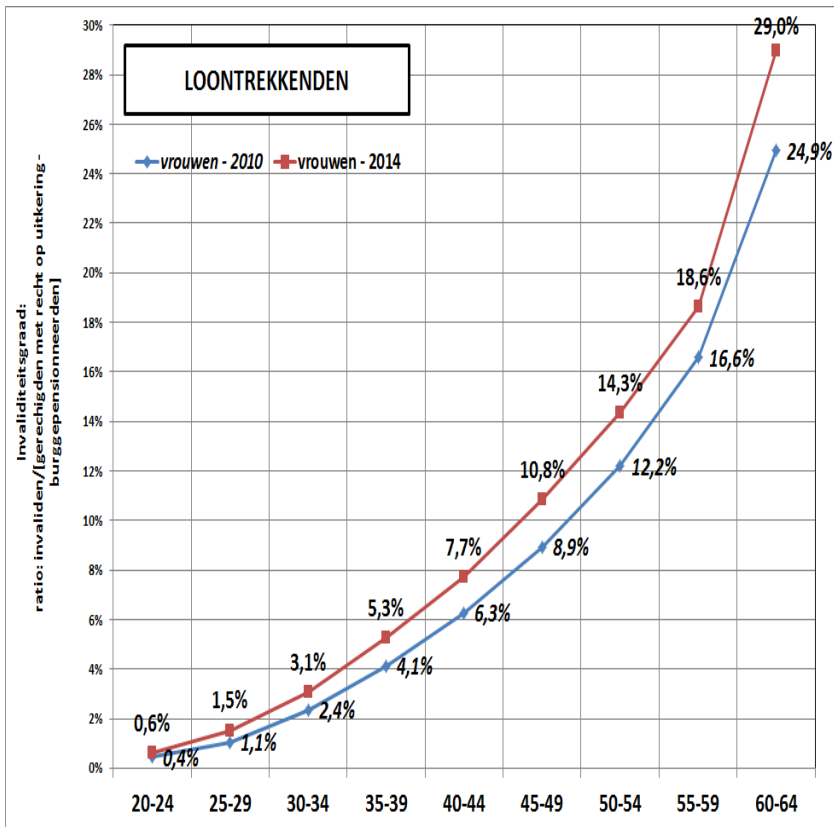
55-59: 148.671 → 226.545 (+52%)

60-64: 47.719 → 107.138 (+125%)

Bron: RIZIV

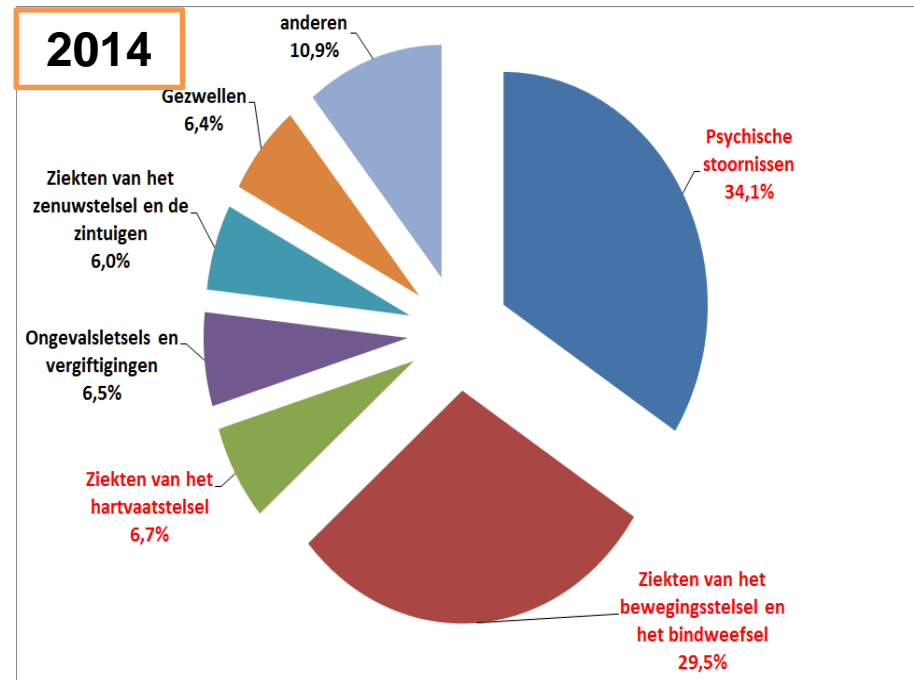
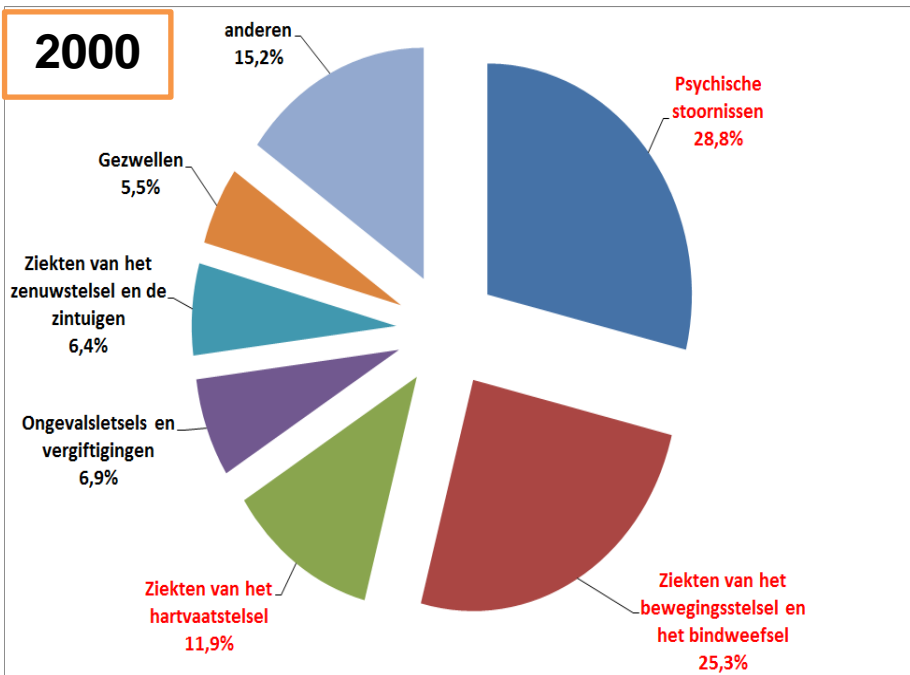
5.2. Geef de invaliden geen schuldgevoel

► Verklaring: stijgende invaliditeitsgraad met de leeftijd

5.2. Geef de invaliden geen schuldgevoel

► Verklaring: toename van welbepaalde aandoeningen

5.2. Geef de invaliden geen schuldgevoel

► Voorspelling

Rekening houdend met de evolutie van de bevolking,
de participatiegraad & de invaliditeitsgraad
(gebaseerd op de meest recente periode)

Als er niets verandert... kunnen we ... **bij benadering** ... het volgende verwachten

	2016	2018	2020	2022
Het aantal invaliden	390.000	434.000	475.000	516.000
Uitgaven voor de invaliditeitsuitkeringen*	5,2 miljard €	5,7 miljard €	6,3 miljard €	6,8 miljard €

* Inhaalpremie & hulp van derden niet inbegrepen

5. Aanbevelingen

5.1. Voldoende hoge uitkeringen

5.2. Geef de invaliden geen schuldgevoel

**5.3. Investeer in de preventie van
arbeidsongeschiktheid**

5.3. Investeer in de preventie van arbeidsongeschiktheid

De vorige voorspellingen zijn verontrustend. Ze zijn de resultaten van enkele sterke tendensen.

Dus, in plaats van mensen de schuld te geven of te bestraffen, zou men beter investeren in de preventie van arbeidsongeschiktheid.

5.3. Investeer in de preventie van arbeidsongeschiktheid

Wat we moeten doen, is aandacht besteden aan

- de werkomstandigheden (fysiek en psychosociaal)
- een aanpassing van het einde van de loopbaan.

De maatregelen genomen door de federale regering (het optrekken van de leeftijd voor het pensioen en het vervroegd pensioen, toegangsbeperkingen tot het prepensioen en het tijdskrediet op het einde van de loopbaan...) zullen de druk op de invaliditeitssector enkel doen toenemen.

5.3. Investeer in de preventie van arbeidsongeschiktheid

De preventie van arbeidsongeschiktheid: het welzijn van de werknemers en een aanpassing van het einde van de loopbaan zijn een uitdaging van de samenleving

- Voorbeeld: Finland
  - Specifiek programma voor oudere werknemers
  - Investering in de **promotie van de gezondheid op het werk** en de **verbetering van de werkomstandigheden**, met het oog op het **behoud van het menselijk kapitaal doorheen het hele leven.**
  - De perceptie van veroudering op het werk is positiever geworden, discriminatie op basis van leeftijd is gedaald en de toegang tot opleiding voor oudere werknemers is gestegen.

Vragen?

